Nuo atliekų tvarkymo prie pramonės konkurencingumo: kiek žaliavų išmetame kartu su atliekomis

Daiva Banaitė, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

Think Circular 2026

Taigi kiek žaliavų išmetame kartu su atliekomis?

Mišriose atliekose – daugiau žaliavų, nei surenkame atskirai. Sudėtis 2024 m.

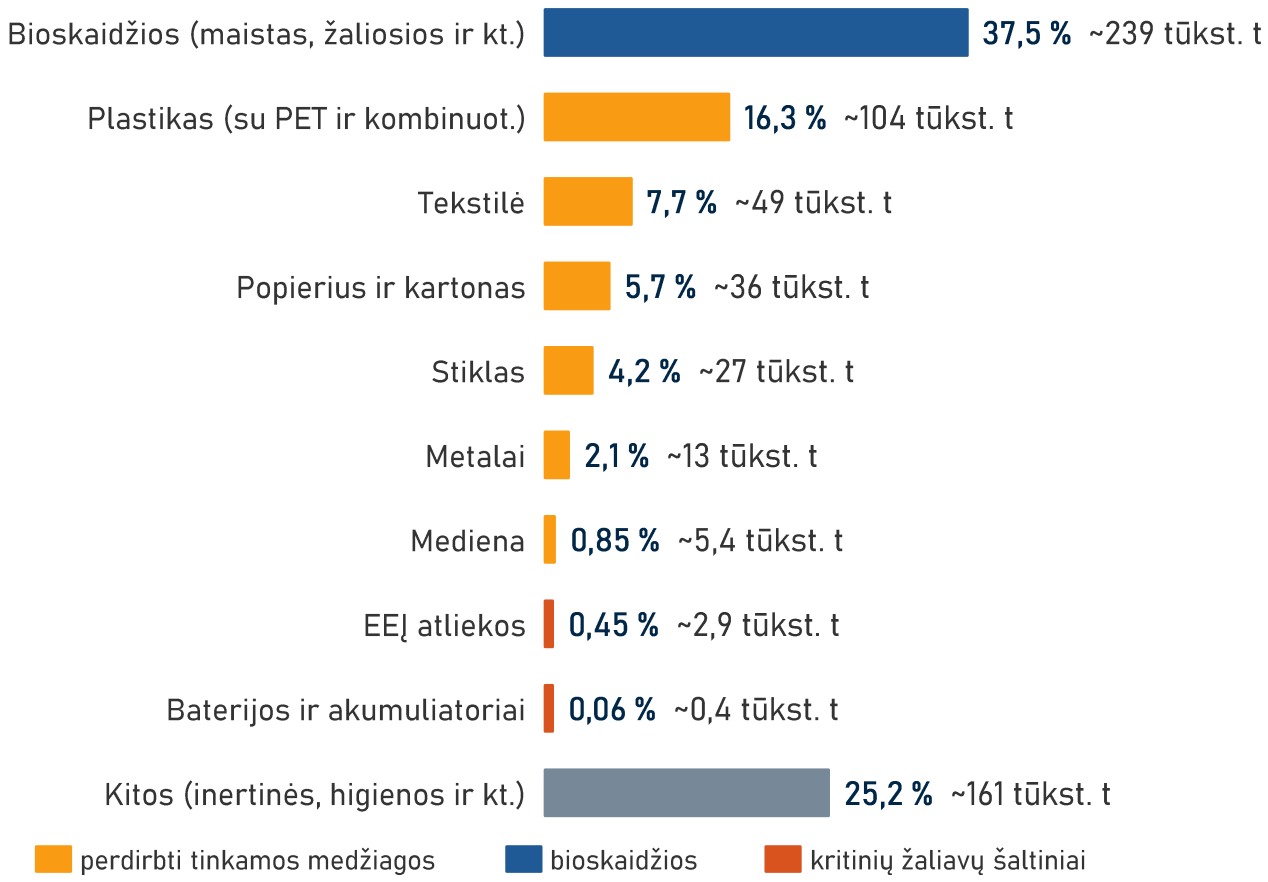

639 tūkst. t

mišrių komunalinių atliekų surinkta 2024 m. (2014 m. – 887 tūkst. t)

~235 tūkst. t

perdirbti tinkamų medžiagų jose 2024 m. – iš jų ~104 tūkst. t plastiko, **daugiau nei atskirai surenkama plastiko atliekų (88 tūkst. t)**

Stabilatas – techninis kompostas

201 tūkst. t po MBA likusių atliekų apdorota biologiškai (2024 m.)

110 tūkst. t komposto panaudota sąvartynams perdengti

Nuo 2027 m. – nebe perdirbimas: ~12 % mūsų perdirbimo „dings“

Surenkame vis daugiau, bet...

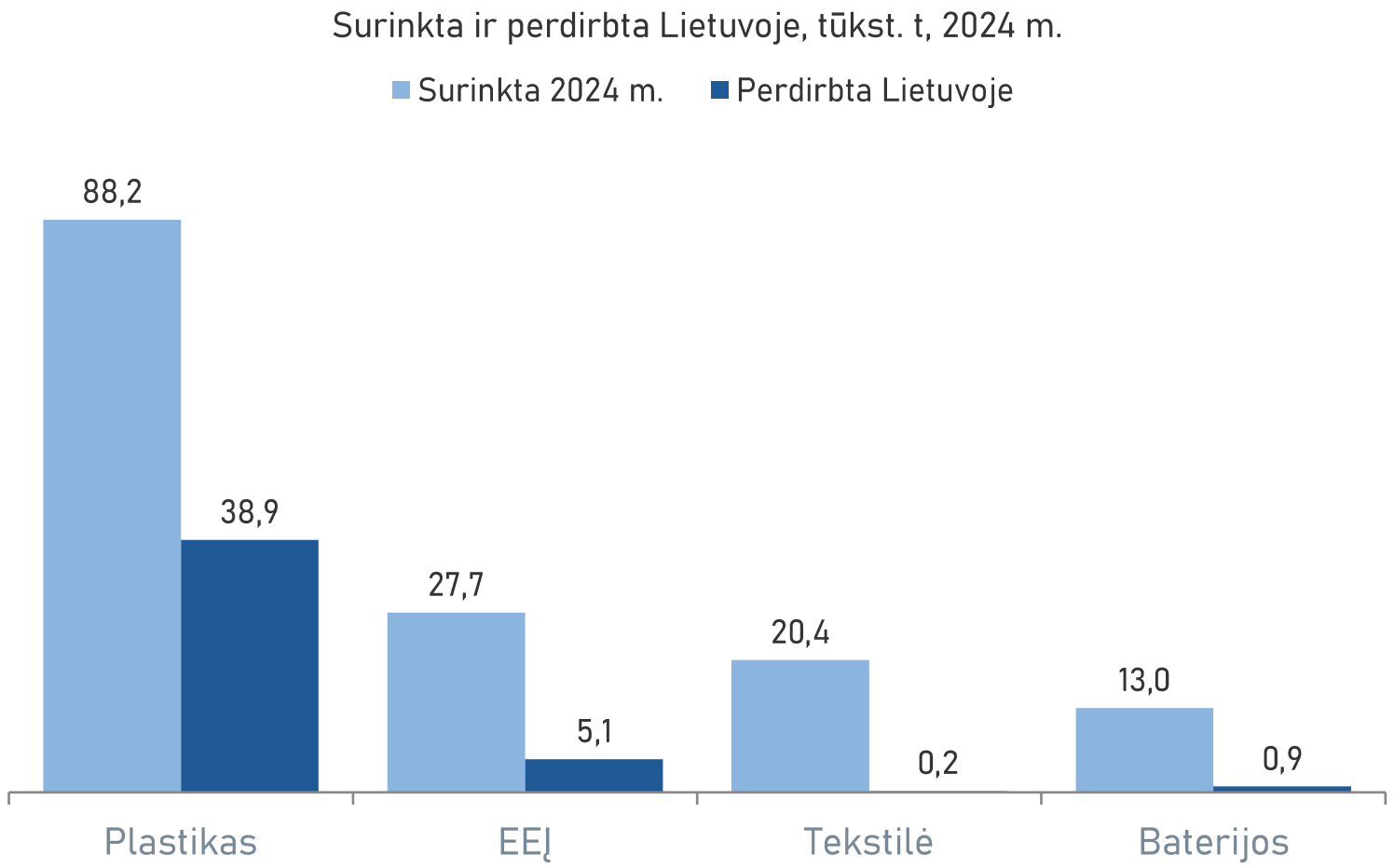

0,2 iš 20,4

tūkst. t tekstilės perdirbta Lietuvoje

40 %

EEĮ surinkimo lygis (tikslas – 65 %)

31 tūkst. t

plastiko atliekų sudeginta

Atliekas nukreipėme nuo sąvartyno – į krosnį

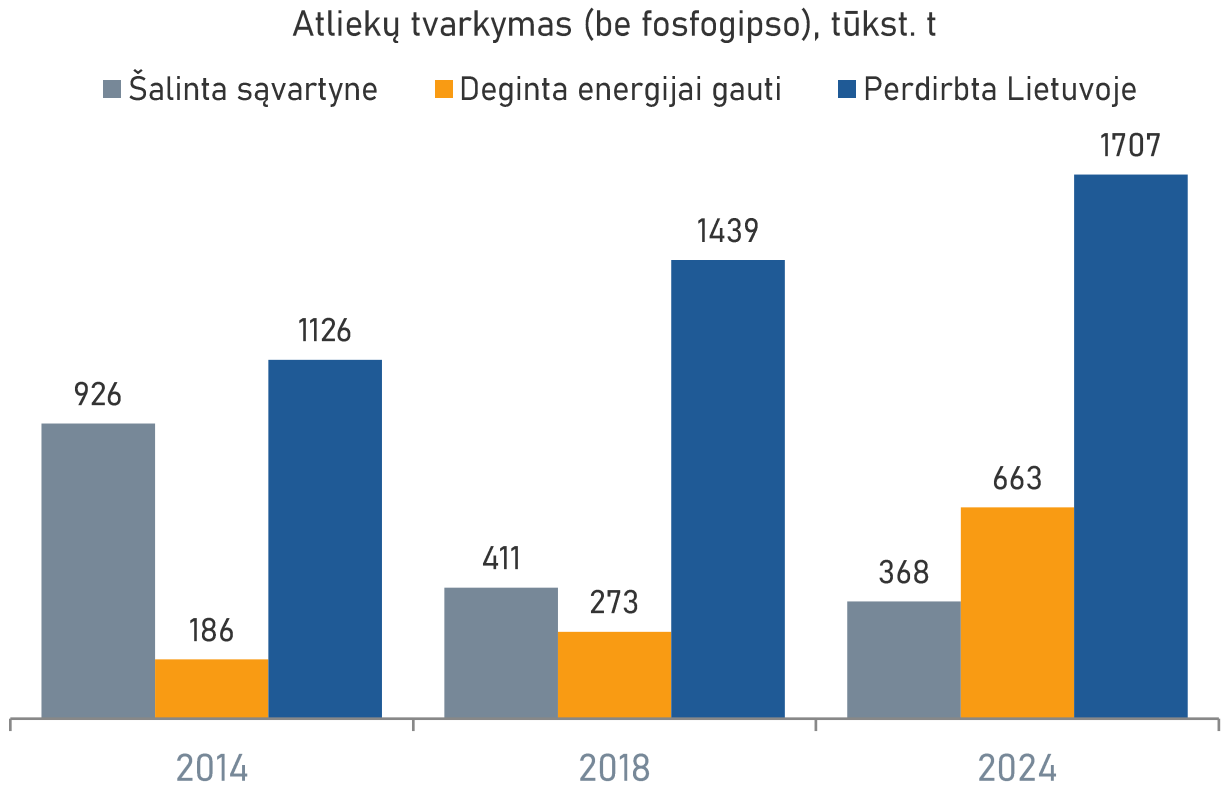

×3,6 deginimas per 10 metų

+15 % perdirbimas nuo 2016 m.

≈ 26 500 sunkvežimių

tiek atliekų (663 tūkst. t) per metus sudeginama. Sustatyti vienas prie kito – ~440 km kolona, ilgesnė nei kelias Klaipėda–Vilnius.

Uždavinys atrodo paprastas: vienas turi – kitam reikia

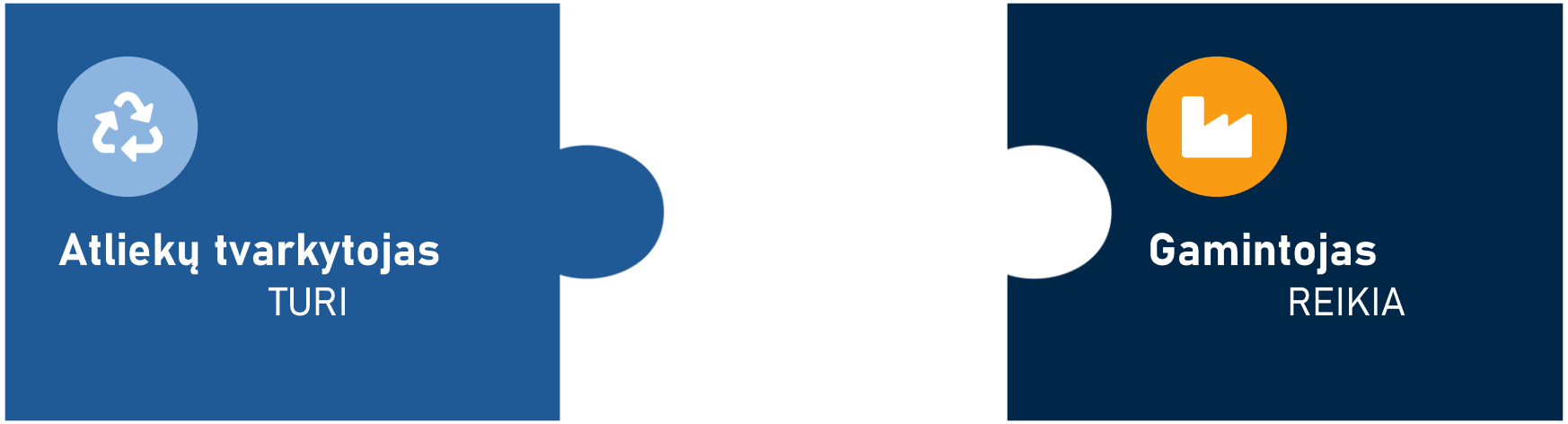

Kad dalys susijungtų, turi sutapti:

Kiekis
reikiamas kiekis, stabilus srautas

Laikas
reikiamu metu

Kokybė
standartas

Kaina
ne brangiau už pirminę

Veikiame ne vienoje, o trijose rinkose vienu metu

Lietuva

Maža rinka, nacionalinės taisyklės

Veikiame ne vienoje, o trijose rinkose vienu metu

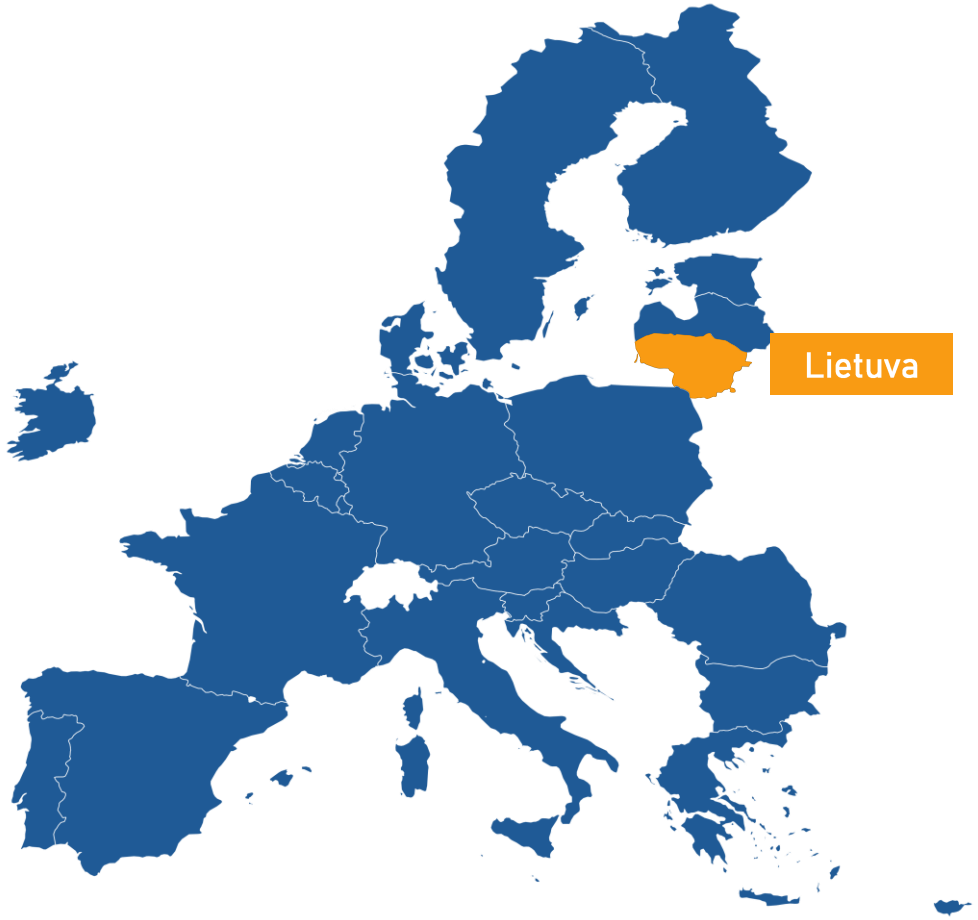

Lietuva

Maža rinka, nacionalinės taisyklės

Europos Sąjunga

Bendroji rinka, ES reikalavimai

Veikiame ne vienoje, o trijose rinkose vienu metu

Lietuva

Maža rinka, nacionalinės taisyklės

Europos Sąjunga

Bendroji rinka, ES reikalavimai

Pasaulis

Ne visada mums priimtinos taisyklės

Pasaulinė rinka žaidžia pagal savas taisykles

×2–3

tiek ES pramonė už elektrą moka daugiau nei JAV

Draghi ataskaita, EK, 2024

37 mln. t

chemijos pajėgumų (~9 %) Europoje uždaryta 2022–2025 m.

Cefic / Roland Berger, 2026

~70 %

pasaulio emisijų neturi kainos

Pasaulio bankas, 2026

91 %

retųjų žemių elementų rafinavimo – Kinijoje; ji pirmauja 19 iš 20 kritinių mineralų

IEA, 2025

~1 mln. t

plastiko perdirbimo pajėgumų Europoje užsidarė 2023–2025 m. (iš 13,2 mln. t)

Plastics Recyclers Europe, 2025

64 %

ES plieno laužo eksporto keliauja į Turkiją

Eurostat Comext, 2025

Europa – brangiausia ir griežčiausia aikštė pasaulyje

EKT

Antrinė žaliava konkuruoja su pirmine penkiais parametrais

PIRMINĖ **4 : 1** ANTRINĖ

Rungtynės nesibaigė: saugumo vertė sparčiai auga.

Prioritetai auga, o investicijos – ne.

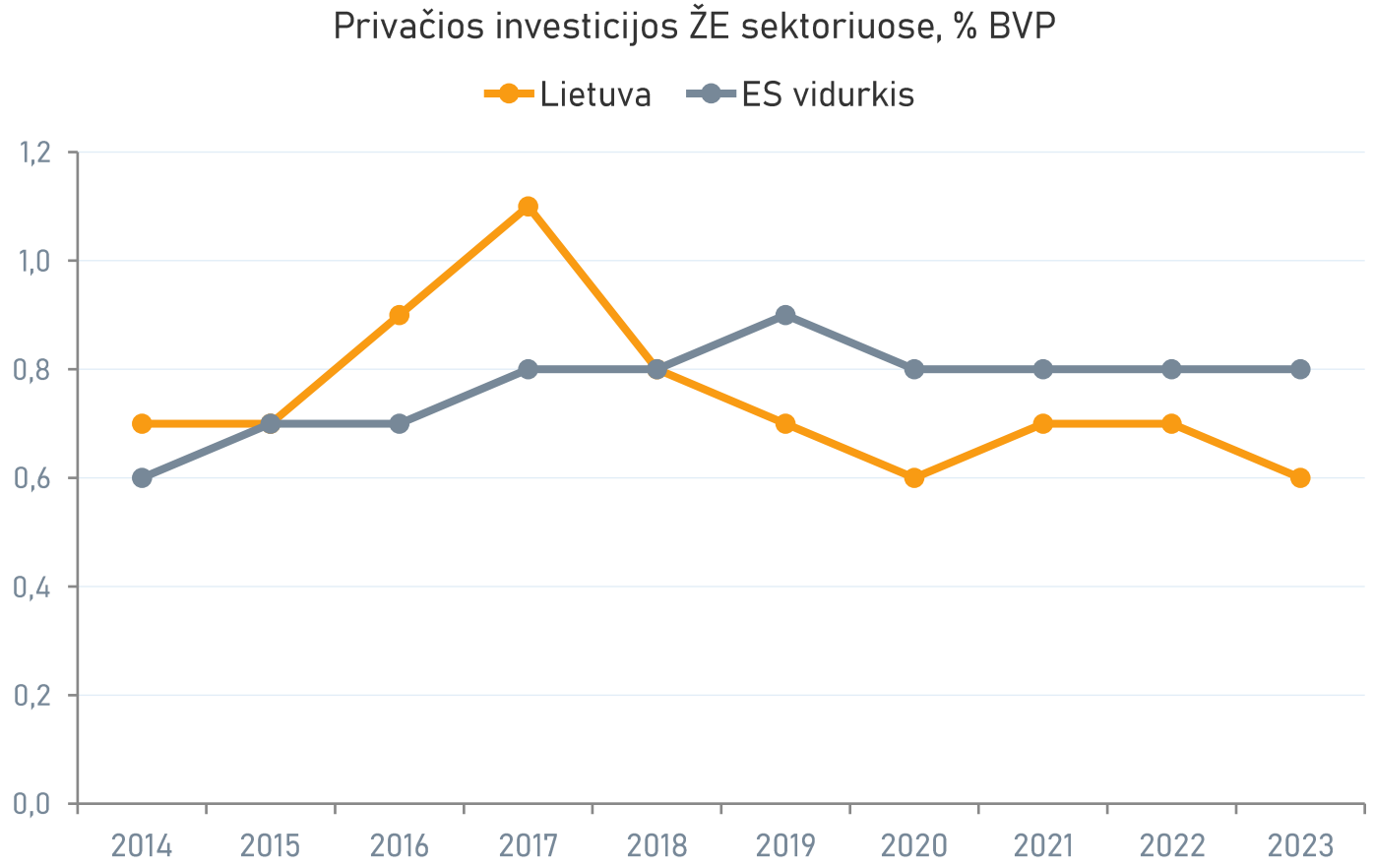

1,1 → 0,6 %

BVP – privačios investicijos ŽE sektoriuose (2017 → 2023)

Iki 2030 m. prievolių – vos ketveri metai

ES perrašo žaidimo taisykles savo aikštėje

Kodėl: Geopolitika | Tiekimo saugumas | Klimato kaita | Energijos kainos | Prekybos karai | Atliekų eksportas

Išlaiko žaliavas

- Plastiko atliekų eksporto draudimas
- Ne EBPO šalių sąrašas
- 25 % kritinių žaliavų iš perdirbimo

Spaudimas **KIEKIUI**

Suvienodina reikalavimus

- Perdirbtas turinys – ir importui
- ES kokybės kriterijai – ir importuotojams
- Žiedinės ekonomikos aktas

Spaudimas **KOKYBEI**

Apsaugo nuo pigaus importo

- CBAM – anglies kaina pasienyje
- Plieno priemonė: kvotos –47 %, muitas 50 %
- Perdirbto plastiko importo patikra

Spaudimas **KAINAI**

Lietuva tiesia kelią: Atliekų tvarkymo ir Pakuočių įstatymai · VAPTP · ŽE gairės iki 2035 m. · užstatas · gamintojo atsakomybė · ES lėšos

ES kryptis iki 2032 m.: perdirbta žaliava taps privaloma

2026-11-21

Plastiko atliekų eksporto draudimas

2026-12

Žiedinės ekonomikos aktas (laukiamas)

2027

Bioatliekų ir plastiko kriterijai

2028

Tekstilės gamintojo atsakomybė

2030

Pakuotėse 10–35 % perdirbto plastiko

2031

Baterijose 16 % Co, 6 % Li

2032

Automobiliuose 15 % perdirbto plastiko

Pasikeitus taisyklėms – tikėtinas kitas rezultatas

PIRMINĖ **? : ?** ANTRINĖ

Kas pasiruoš anksčiau, tas laimės naujas rungtynes.

Kiekvienoje grandies vietoje – kitas atotrūkis ir sprendimas

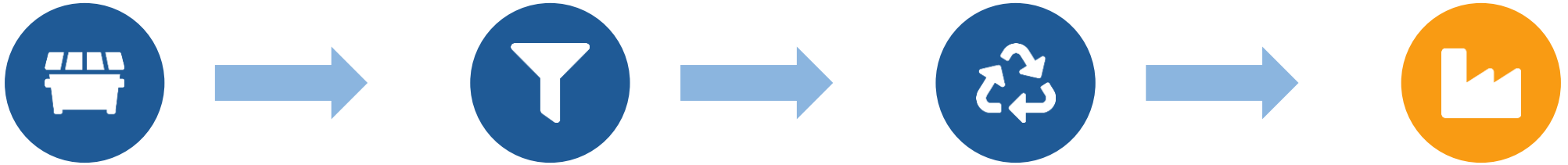

Surinkimas | **Paruošimas** | **Perdirbimas** | **Panaudojimas**

Pasiūlos atotrūkis
Medžiaga patenka į mišrias atliekas

Sprendimai:
Rūšiavimas susidarymo vietoje, užstatas, GA

Kokybės atotrūkis
Po rūšiavimo – per daug priemaišų

Sprendimai:
Rūšiavimo technologijos, kokybės standartai

Pajėgumų atotrūkis
Trūksta ar neišnaudojami pajėgumai

Sprendimai:
Investicijos, srautų konsolidavimas

Paklausos atotrūkis
Gamintojai nenaudoja antrinės žaliavos

Sprendimai:
Perdirbto turinio reikalavimai, žalieji pirkimai

Kad sektoriai susijungtų, reikia priemonių abiem pusėms ir jungčiai

Tvarkytojams

- Atskiras surinkimas ir GA
- Deginimo ir sąvartyno taršos mokestis
- Pajėgumai pagal paklausą
- Srautų konsolidavimas

Jungčiai

- Kokybės kriterijai
- Duomenys: ar žaliava grįžta
- Simbiozė

Gamintojams

- Perdirbto turinio reikalavimai
- Žalieji pirkimai
- Technologijos

Trys dalykai, kuriuos galite padaryti jau pirmadienį

1. **Suskaičiuokite**
   kiek ir kokių antrinių žaliavų jums reikės 2030–2032 m.

2. **Pasikalbėkite**
   su savo atliekų tvarkytoju ar gamintoju – apie kiekį, kokybę ir ilgalaikę sutartį

3. **Prisidėkite**
   prie tyrimo: papasakokite interviu, ko reikia ir kas trukdo

Susisiekime

ekt.lt/team-member/daiva-banaite

Daiva Banaitė
UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

Atliekos – tai žaliava, už kurią jau sumokėjome

Ačiū!

Daiva Banaitė · UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ · www.ekt.lt